

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

(на прикладі спеціальності “Фізичне виховання”)

Останнім часом в Україні відбуваються соціально-економічні, екологічні, демографічні, суспільно-політичні зміни. Сучасне українського суспільства будується на засадах гуманізму, свободи і соціальної справедливості, виникає необхідність виховання особистості, якій властиві відданість справі, зміцнення державності, усвідомлення свого громадянського обов'язку, національних і загальнолюдських цінностей та активна громадянська позиція.

Формування громадянської активності майбутніх вчителів сьогодні набуває особливої актуальності. Це дає можливість сучасним педагогам усвідомити і визначити цілі, методи та завдання громадянського виховання майбутньої еліти. Організація виховної роботи у ВНЗ включає в себе формування громадянськості майбутніх вчителів як їхньої професійної якості, вимагає врахування позитивного досвіду та усунення недоліків, що існують у сучасній масовій вузівській практиці.

Виховання громадянської активності, відданості державі, залучення юнаків та дівчат до нинішнього соціального простору у країні, на сьогоднішній день є проблемою загальнонаціонального масштабу.

І. Підласий у своїй статті у 1999 році показав рівень низької громадянської активності сучасної української молоді в умовах українського державотворення. Опитування учнів та студентів підтверджують найгірші сподівання. На запитання: “Чи хотіли б ви виїхати з України на постійне проживання в одну із західних країн?” більше 70% молодих людей відповіли ствердно. Отож, маємо яскраво виражене небажання пов'язувати своє майбутнє з Україною. На запитання: “Чи вірите ви, що Україна буде можливою, демократичною державою через десять років?” лише третина молодих сказала – “так”. Маємо відсутність патріотизму у молоді, а точніше – яскравий антипатріотизм. На запитання: “Чи будете ви захищати Україну в разі потреби?” майже 80% опитаних юнаків відповідають відмовою [6, с. 3].

З метою виявлення рівня громадянської активності сучасної молоді порівняно з 1999 роком нами було проведено анкетування, серед студентів всіх факультетів Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. На питання: “Чи хотіли б ви жити в одній з європейських країн?” 65% респондентів відповіли позитивно. На запитання: “Чи сподіваєтесь Ви на краще майбутнє України?” лише 42% респондентів відповіли – “так”. На питання: “Чи станете Ви на захист своєї держави від внутрішніх та зовнішніх загроз?” майже 69% молодих людей відповіли негативно. Результати анкетування дають нам змогу зробити висновок, що патріотизм відсутній у сучасній молоді. Отже, виховання громадянської активності сьогодні є актуальним питанням – оскільки за 14 років практично мало чого змінилось.

Проблемою вивчення громадянської активності у XVII – XVIII столітті займалися такі зарубіжні вчені як Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, А. Фергюсон. Ці вчені розкрили сутність поняття “державна”, “громадянин”, “громадянське суспільство”. Український вчений М. С. Грушевський писав, що громадянськість особистості формується за умов внутрішнього морального почуття, та почуття відповідальності особистості перед державою.

Окремі аспекти процесу виховання громадянськості студентів завдяки фізичному вихованню розглядалися у працях В. А. Антілової, Е. Г. Буліч, Л. О. Мазур, які у своїх працях фізичне виховання розглядали як результат громадянської активності.

У працях О. Бачинської, О. Безкоровайної, І. Беха, М. Бургіна, О. Вар'яно, О. Вишневського, Т. Дем'янюк, Н. Дерев'яно, В. Іванчука, У. Кецика, Л. Корінної, В. Москальця, В. Оржехівського, В. Поплужного, О. Сухомлинської, Г. Філіпчука, К. Чорної розглянуто сучасні теоретичні засади громадянського виховання. О. Алексєєва займалася проблемою формування громадянської позиції сучасної молоді – майбутніх вчителів. Отже, чимало науковців розглядали цю проблему, але на сучасному етапі ця проблема невирішена.

Більшість науковців сходяться на тому, що громадянська активність – це структурно-змістовна якість особистості, яка формується та розвивається на основі власних ціннісних орієнтацій, громадянськості, культурі та фізичного виховання, що спрямовує діяльність, поведінку, спілкування людини, на створення світу громадянських відносин та відображає характер інституціональної взаємодії з владою.

Метою статті є аналіз особливості виховання громадянської активності майбутніх вчителів фізичного виховання в умовах українського суспільства.

Педагогічна діяльність на практиці, як відомо, завжди цікавіша, багатша й складніша за теоретичні моделі, схеми, обставини. Поєднуючи особистісні та універсальні якості педагога, жива педагогічна діяльність вимагає від вчителя не тільки суто професійно-педагогічних знань, умінь, а й виявлення громадянської позиції, а саме громадянської активності.

Актуальність проблеми громадянської активності особистості, яка нерозривно пов'язана з

громадянськістю, особливої гостроти набуває на етапах кардинальних змін, оновлення, перебудови засад життєдіяльності суспільства й держави, що мали відбутися на початку 90-х років ХХ ст. в Україні. Цього не сталося передусім тому, що із втратою державного статусу на декілька століть Україна водночас втратила політичну еліту, яку фізично знищували її завойовники. Внаслідок цього українська нація поступово втрачала визначальні орієнтири своєї життєдіяльності, денационалізуючись [4, с. 30].

Причини багатьох проблем, з якими зіштовхується сучасне українське суспільство, тісно пов'язані з передісторією виховання молодого покоління до моменту оголошення України незалежною державою, адже система виховання УРСР не могла бути орієнтована на формування особистості як українського патріота, громадянина. Про громадянське виховання не йшлося навіть у виховних планах, програмах усесоюзного значення. Тоді вважалося, що всеохоплюючу роль у вихованні мало відігравати т. зв. комуністичне виховання, хоч його суті ніхто – навіть найвидатніші теоретики – не міг пояснити [1, с. 340].

Модернізація українського соціокультурного простору в ХХІ столітті відбилася на всіх сферах життєдіяльності. Перехід до громадянського суспільства позначив ряд питань, у тому числі й виховання громадянськості в умовах оновленої України. Досягнення цього результату передбачає не тільки засвоєння навчальних соціальних навичок і практичних вмінь, що забезпечують соціальну адаптацію й мобільність випускників до умов мінливого соціуму, але й громадянську позицію молодих людей, здатність до швидкої зміни соціальних ролей, можливість активної й творчої участі в соціальному процесі. Загальний напрям модернізації залишається єдиним для всієї країни – системні й органічні зміни в освіті з метою приведення її у відповідність до вимог сучасного життя, створення культури й механізмів постійного відновлення освіти, її цілеспрямованої орієнтації на актуальні й перспективні потреби особистості, суспільства й держави [5, с. 9].

Побудова громадянського суспільства змінює мету, зміст і методи підготовки кадрів у вищій школі. Сучасному суспільству потрібні фахівці з активною громадянською позицією. Це актуалізує завдання громадянської освіти й виховання, позитивного ставлення до таких понять, як моральна й правова поведінка, любов до Батьківщини, захист інтересів держави й особистості. Для досягнення професійного й соціального успіху майбутнім фахівцям недостатньо професійних знань, їм необхідні знання про свої громадянські права й свободи, здатність їх захистити, навички участі в соціальних проектах [5, с. 13].

Сучасний вчитель має володіти не лише такими професійно-моральними якостями як терпіння, чуйність, милосердя, повага до учнів, справедливість, які необхідні для здійснення професійно-педагогічної діяльності, а й якостями громадянина своєї країни, мати чітку громадянську позицію, бути активним громадяном своєї країни.

Виховувати громадянську активність майбутнього вчителя можна на державному та законодавчому рівні запроваджуючи різні програми, проекти, закони, передаючи значні владні повноваження на місцевий та регіональний рівні.

Згідно із Законами України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти", "Концепцією громадянської освіти та виховання", Державною національною програмою "Освіта" (Україна ХХІ ст.) мета ВНЗ виходить за межі підготовки конкурентноспроможних спеціалістів і полягає в забезпеченні пріоритетності розвитку особистості та вихованні високосвідомого громадянина як творця, проектувальника власного життя [5, с. 14].

Наша країна приділяє велику увагу вихованню молоді, яка в майбутньому має бути активним державотворцем України. Тому у Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ ст.) особлива увага надається прищепленню молоді шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх народів, які населяють Україну. Приоритетними напрямками державної політики щодо розвитку вищої освіти в Болонському процесі визначаються формування національних і загальнолюдських цінностей та інтеграція вітчизняної вищої освіти у європейський та світовий освітні простори [3].

Ми переконані, що громадянин повинен сумлінно виконувати не лише конституційні закони, але й професійні обов'язки, робити свій внесок у процвітання країни. Н. Бордовська, А. Реан розглядають громадянське виховання як формування в людини відповідального ставлення до родини, до інших людей, до свого народу й Батьківщини. Тому сьогодні з цим зростає роль ВНЗ, які на період навчання можуть створювати педагогічні умови розвитку моральних якостей, патріотизму, інтернаціоналізму, готовності до захисту Батьківщини, прояву активної життєвої позиції кожного студента, залучення до творчої продуктивної діяльності, що забезпечує їхню самореалізацію в соціальній і професійній діяльності. Отже, перед ВНЗ стоїть завдання виховати перш за все особистість. А не лише фахівця вузької спеціалізації [2, с. 62].

Тому заохочення у вихованні громадянської активності майбутніх вчителів відбувається завдяки засобам педагогіки. Важливо відібрати ті методи та прийоми, які сприятимуть розвитку самоорганізації та самоврядування студентів. Йдеться про практичні навички та їх застосування у життєвих ситуаціях. Адже формування громадянської активності включає в себе такі компоненти як участь у громадському житті, відповідальність, формування громадянської компетентності, ставлення до людей, ставлення громадянина до інститутів влади, вивчення демократичних цінностей. Саме тому практичним виконавцем, який дає змогу активізувати та проявити студентам себе як активного громадянина є студентське самоврядування.

Висновки. Ми робимо висновок, що проблема громадянського виховання та громадянської

активності існує ще до створення нашої держави. А таке питання як виховання громадянської активності у майбутніх вчителів є актуальним та головним в умовах українського державотворення.

Ми переконані, що наш український народ обрав для себе шлях створення незалежної, правової, демократичної, вільної країни. Перед студентами, а завтра інтелігенцією, на сьогоднішньому етапі стоять важливі завдання, метою яких є піднесення української спільноти до найвищого для сучасної епохи рівня цивілізації і культури. Виховання громадянської активності у майбутніх вчителів дає можливість їм вирішувати актуальні громадські питання, життєві проблеми аби зробити це життя гідним, сприятливим для нашого народу.

Використана література:

1. *Борішевський М.* Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с.
2. *Гаязов А. С.* Теория и практика гражданского воспитания учащейся молодежи на современном этапе : дис. ... докт. пед. наук / А. С. Гаязов. – Бирск, 1996. – 299 с.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ ст.). – К. : Педагогічна преса, 1998.
4. *Костенко Л.* Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. – К. : Видавничий дім “КМ Academia”, 1999. – 32 с.
5. *Козлова О. Г.* Керівництво громадянським вихованням студентської молоді : навч.-метод. посібник / О. Г. Козлова, Т. В. Гребеник. – Суми : Університетська книга, 2010. – 188 с.
6. *Підласий І.* Реалії сучасного українського виховання // Рідна школа. – 1999. – № 12. – С. 3-5.

Аннотація

В статье рассматриваются теоретические аспекты воспитания гражданской активности будущих учителей физического воспитания.

Annotation

The article deals with theoretical aspects of education of students' civic activity.

УДК 355.588-052:37.091.12

Гуменюк М. М.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ РЯТУВАЛЬНОЇ СПРАВИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ГАЛУЗЕВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Професійна діяльність фахівців рятувальної справи відноситься до групи професій, для яких потреба в якісній підготовці професійних кадрів і постійному підвищенні їх професійної компетенції є особливо актуальною.

Підготовка майбутнього фахівця рятувальної справи до виконання ним посадових обов'язків в умовах сьогодення – складна, багатогранна проблема. Ґрунтовні знання майбутніх фахівців, їхні власні переконання і, значною мірою, ціннісні орієнтації здобуваються під час професійного навчання. У сучасних умовах, коли від компетентності та ініціативи працівника, його вміння організувати практичну діяльність залежить успіх справи, актуалізується завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, які здатні творчо мислити, самостійно приймати правильні рішення. Одним зі способів вирішення даного завдання може виступати реалізація концепції неперервної освіти, яка покликана забезпечити гармонійний розвиток кожної особистості, виховати в кожній людині усвідомлену потребу в підвищенні рівня знань. Саме тому актуальним є обґрунтування засад неперервної професійної освіти майбутніх фахівців рятувальної справи з урахуванням новітніх тенденцій сучасної вітчизняної та світової педагогіки [2].

Теоретико-методологічні проблеми неперервної професійної освіти знайшли відображення у наукових працях вітчизняних учених: А. Алексюка, В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, А. Лігоцького, В. Манька, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Г. Терещука. Проблемам професійної підготовки саме фахівців рятувальної справи присвячені праці вчених: М. Козяра, О. Бикової, М. Ковалія, В. Стрільця, Я. Повзика [2, 4, 6].

Проблема забезпечення неперервності в системі галузевої професійної освіти активно обговорюється урядовцями, науковцями, широкою громадськістю, а також всебічно досліджується й успішно втілюється в системі освіти України.

В нормативно-правових актах категорія “неперервність” вживається для розкриття технології та механізму підготовки фахівців: “У вищих навчальних закладах підготовка за напрямками і спеціальностями фахівців всіх освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами ступенево або неперервно” [1].

Неперервну професійну освіту науковці трактують значно ширше й відносять до трьох об'єктів (суб'єктів):

1. До особистості: людина навчається постійно в закладах освіти чи займається самоосвітою.
2. До освітнього процесу: забезпечення взаємозв'язку та наступності в змісті освітніх програм,